

WAARDERING DEELNEMINGEN IN JAARREKENING OP FISCALE GRONDSLAGEN

Ei van Columbus

Vanwege praktische vragen bij de waardering van deelnemingen in een jaarrekening op fiscale grondslagen is het zeer de vraag of de beoogde lastenverlichting kan worden gerealiseerd met het huidige artikel 2:396 lid 6 BW. Een eenvoudige wetswijziging voor de waardering van deelnemingen, het meest heikele punt, lijkt de oplossing.

TEKST CORNÉ KIMENAI EN HENK VERHOEK*

De fiscale grondslag van deelnemingen is in beginsel 'kostprijs of lagere bedrijfswaarde'. Waardering tegen kostprijs leidt er echter toe dat van elke deelneming van ten minste twintig procent, het eigen vermogen en resultaat moeten worden vermeld in de toelichting (artikel 2:379 BW). Deze informatie moet eveneens worden gepubliceerd. Bij waardering tegen nettovermogenswaarde (commerciële grondslag) vervalt deze eis. Daarnaast leidt een waardering tegen kostprijs veelal tot een lager eigen vermogen hetgeen onder meer vanwege solvabiliteits- en andere risico's vaak en wenselijk wordt gevonden. In de praktijk kunnen beide aspecten een reden zijn om niet te kiezen voor een jaarrekening op fiscale grondslagen. De beoogde lastenverlichting wordt dan niet gerealiseerd.

NETTOVERMOGENSWAARDE?

Als mogelijke oplossing wordt wel gepleit om deelnemingen waarop de deelnemingsvrijstelling van toepassing is, in beginsel fiscaal te gaan waarderen tegen de nettovermogenswaarde. Op basis van jurisprudentie (BNB 1979/181) lijkt dat mogelijk te zijn voor deelnemingen met een nettovermogenswaarde hoger dan de kostprijs. Sommige fiscalisten betwijfelen echter de generieke toepasbaarheid van dit arrest. Daarnaast heeft de Belastingdienst recentelijk nog expliciet bevestigd vast te houden aan het beginsel van waardering tegen 'kostprijs of lagere bedrijfswaarde'.

NIEUWE VRAGEN

Daar komt bij dat een (fiscale) waardering op nettovermogenswaarde van zulke deelnemingen nieuwe vragen oproept:

- Er hoeft dan **geen wettelijke reserve** voor de niet onbeperkt uitkeerbare resultaten (en andere rechtstreekse vermogensmutaties) te worden gevormd. Deze wettelijke reserve deelnemingen is immers

opgenomen in artikel 2:389 van afdeling 6 van Titel 9 BW, en precies deze afdeling is buiten werking gesteld bij een jaarrekening op fiscale grondslagen. Het is maar de vraag of dit uit hoofde van kapitaalbescherming gewenst is. In ieder geval is het strijdig met het uitgangspunt van de wettelijke reserve van artikel 2:389 BW.

De fiscale deelnemingsvrijstelling geldt in beginsel al voor deelnemingen vanaf vijf procent. Ten opzichte van 'commerciële' grondslagen worden dan **voor deelnemingen tussen vijf en twintig procent ongereali-seerde resultaten genomen** (waardering op nettovermogenswaarde volgens de commerciële grondslagen mag alleen voor deelnemingen vanaf twintig procent). Dit zou naar onze mening vanwege het ontbreken van invloed van betekenis in die deelneming een ongewenste situatie zijn. Bovendien zouden deze ongereali-seerde resultaten ook nog eens vrij uitkeerbaar zijn (zie *voorgaande punt*).

- Voor **deelnemingen die niet onder de vennootschapsbelasting** vallen (zoals deelnemingen in personenvennootschappen) en voor deelnemingen die zijn opgenomen in een **fiscale eenheid**, ontbreekt feitelijk een fiscale waarderingsgrondslag. Het is dan de vraag hoe deze moeten worden gewaardeerd. Voor deelnemingen in personenvennootschappen worden fiscaal immers de activa/passiva proportioneel opgenomen, maar een dergelijke verwerking is in strijd met de consolidatiebepalingen. En deelnemingen die zijn opgenomen in een fiscale eenheid bestaan fiscaal eenvoudigweg niet.
- Bij deze fiscale grondslag moeten deelnemingen waarvan de **nettovermogenswaarde lager is dan de kostprijs** nog steeds worden gewaardeerd op 'kostprijs of lagere bedrijfswaarde'. Dit heeft nog steeds als nadeel dat de omvang van het resultaat en eigen vermogen van die deelnemingen afzonderlijk moeten worden toegelicht en gepubliceerd.

Meer op
Accountant.nl
(Vaktechniek)

- Hoe moet bij fiscale waardering tegen nettovermogenswaarde de eventuele **goodwill** worden verwerkt? Die wordt fiscaal immers niet erkend.

VOORGESTELDE OPLOSSING

De oplossing voor alle bovengenoemde punten is naar onze mening een wetswijziging die zou inhouden dat artikel 2:389 BW niet buiten werking wordt gesteld bij een jaarrekening op fiscale grondslagen. Daartoe hoeven alleen de woorden 'met uitzondering van artikel 389' te worden toegevoegd aan artikel 2:396 lid 6 BW. Naast de waardering is dan tevens de verwerking van

wettelijke reserves (lid 6) en goodwill (lid 7) geregeld. Tevens is het gewenst om daarbij aan te geven dat het toepassen van fiscale grondslagen een gegronde reden is om artikel 2:389 lid 9 BW toe te mogen passen, zodat kan worden gekozen om de deelnemingen te waarderen op de fiscale grondslag 'kostprijs of lagere bedrijfs-waarde'. Daardoor kan aansluiting blijven bestaan met het vermogen en resultaat in de aangifte vennootschapsbelasting.

Volgens dit voorstel zouden kleine rechtspersonen bij een jaarrekening op fiscale grondslagen dan kunnen kiezen om deelnemingen waarin zij invloed van bete-

kenis hebben, te waarderen tegen hetzij nettovermogenswaarde, hetzij kostprijs.

Een alternatief zou kunnen zijn om lid 2 van artikel 2:379 BW buiten werking te stellen bij toepassing van fiscale waarderingsgrondslagen, waardoor vermogen en resultaat van op kostprijs gewaardeerde deelnemingen niet vermeld hoeven te worden. Nadeel van dit alternatief is dat dan nog steeds de discussie relevant is of deelnemingen fiscaal al dan niet op nettovermogenswaarde kunnen worden gewaardeerd, waarbij de gesignaleerde problemen met betrekking tot wettelijke reserves en goodwill niet worden opgelost. Daarnaast ontbeert dit alternatief de flexibiliteit (lees: keuzemogelijkheid in waarderingsgrondslag) van de hiervoor beschreven oplossing. □

Dit artikel kwam tot stand in samenwerking met het NIVRA Overlegplatform Vaktechniek. Eerdere artikelen vindt u op Accountant.nl (Vaktechnische artikelen).

Noot

* Corné Kimenai is senior manager op het Accounting en Auditing Center van Deloitte. Henk Verhoek is coördinator Externe Verslaggeving bij NBA. Dit artikel is geschreven op persoonlijke titel.

ADVIESCOLLEGE BEROEPSREGLEMENTERING

MKB-ACCOUNTANT EN BOB DE BOUWER

PETER EIMERS, VOORZITTER ADVIESCOLLEGE BEROEPSREGLEMENTERING

De Controlestandaarden (lees: International Standards on Auditing, ISA's) leggen een te zware last op het mkb en mkb-accountants. Als zelfs Eurocommissaris Barnier dat lijkt te zeggen dan zal het wel waar zijn. Of toch niet? Mag het ietsje minder, of moeten we uitgaan van 'een audit is een audit'? Daarbij moest ik denken aan Bob de Bouwer. Die verhaaltjes hebben veelal een bepaald stramien: Bob wordt gevraagd om iets te bouwen, Bob denkt na hoe hij zijn hulpjes (collega's en gereedschappen) in moet zetten om dat te doen, en tijdens het maken zorgt Bob ervoor dat hij de problemen oplost zodat hij een tevreden klant krijgt. Deze stappen kun je ook toepassen op controleopdrachten.

Stap 1 Wat willen de klant en zijn omgeving hebben?

De wetgever is duidelijk: middelgrote en grote ondernemingen hebben een verplichte accountantscontrole met alle vereisten die in de controlestandaarden zijn opgenomen. Als zou blijken dat het maatschappelijk verkeer vindt dat onze controlestandaarden het verkeerde product zijn voor een mkb-ondernemer, dan is dat een nieuw gegeven. De vraag is wel of dat betekent dat we de controlestandaarden moeten aanpassen of een ander product moeten definiëren.

Net zoals Bob voor zijn ene klant een boerderij bouwt en voor een andere een twee-onder-één-kap-woning, moeten accountants duidelijk zijn over wat ze gaan doen en duidelijk maken dat minder eisen logischerwijs ook betekent: minder zekerheid. Als het maatschappelijk verkeer een ander product wil, en Barnier wil dat regelen, dan willen wij als Adviescollege Beroepsreglementering graag meehelpen om dat te realiseren.

Stap 2 Hoe moeten we het bouwen?

Als Bob een bepaald huis gaat bouwen dan kan hij misschien wat schuiven in de planning en met de technieken, maar uiteindelijk moet het gebouw volgens tekening, bestek en bouwbesluit worden gebouwd. Daarbij is er geen verschil met een grotere bouwer. In de discussie over mkb-accountants lijkt soms een andere visie te gelden. Sommige criticasters van de ISA's lijken te suggereren dat de eisen aan een controle mogen verschillen afhankelijk van of een mkb- of big four-accountant deze uitvoert. Is dat niet hetzelfde als Bob die een raam niet plaatst omdat hij een kleine bouwer is?

Stap 3 Hoe zorgen we dat we bouwen wat we moeten bouwen?

Uiteraard kan er iets fout gaan tijdens de bouw. Bob lost dat op door oogtoezicht en directe aansturing. Dat gaat makkelijker als klein bedrijf dan als groot bedrijf. Daarom kan het kwaliteitssysteem van kleine kantoren minder ingewikkeld zijn dan van een groot kantoor. Dat is ook de reden dat de Nadere Voorschriften aangeven dat rekening mag worden gehouden met de aard en omvang van het accountantskantoor.

Bob heeft de regels in zijn hoofd zitten, maar weet dat hij kan terugvallen op zijn handboek, dat bedoeld is om hem te helpen: per controlestandaard is aangegeven waar het om gaat (doelstellingen), wat hij minimaal moet doen (verplichtingen), en uitleg (toepassingsmateriaal). Juist in dat toepassingsmateriaal wordt uitgelegd hoe je om kunt gaan met minder ingewikkelde omgevingen. We noemen dat proportionaliteit: een audit is een audit, maar niet elke omstandigheid is gelijk.

Kunnen wij het maken: nou en of. We doen het graag!